

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ธุรกิจประกันชีวิต นอกจากจะทำหน้าที่รับประกันการเสียชีวิต ให้ความมั่นคงในชีวิตแก่ผู้เอาประกันและผู้ที่เกี่ยวข้องตามที่ระบุในสัญญาแล้ว ยังทำหน้าที่ระดมเงินออมระยะยาวจากประชาชนในรูปของเบี้ยประกันชีวิต ซึ่งในช่วงที่ผ่านมาธุรกิจประกันชีวิตมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว จากปี 2535 มีมูลค่าเบี้ยประกันรับสุทธิ 28.5 พันล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น 54.8 พันล้านบาทในปี 2541 หรือเพิ่มขึ้นถึง 1.9 เท่า เบี้ยที่ได้รับบริษัทประกันชีวิต จะต้องมีการจัดสรรเงินส่วนหนึ่งไว้เป็นเงินสำรองประกันภัย เนื่องจากบริษัทจะเก็บเบี้ยประกันภัยในอัตราคงที่เท่ากันทุกปี แต่ความเสี่ยงจะมากขึ้น ตามอายุของผู้เอาประกัน ดังนั้นในช่วงปีแรก ๆ ของการรับประกันบริษัทจะมีเบี้ยส่วนที่เก็บเกินมาล่วงหน้าซึ่งเบี้ยส่วนนี้จะถูกจัดสรรเข้าเป็นเงินสำรองประกันภัย และบริษัทประกันชีวิตจะนำเงินส่วนนี้ไปลงทุน เพื่อหาผลตอบแทนด้วยการซื้อพันธบัตร หุ้นทุน หุ้นกู้ ให้อายุสั้น ซื้อตั๋วแลกเงินและตั๋วสัญญาใช้เงิน และอื่น ๆ ตามที่กฎหมายอนุญาต เพื่อให้จำนวนเงินสำรองประกันภัยเพิ่มพูนขึ้นเพียงพอกับพันธะที่จะต้องชำระหนี้ให้กับผู้เอาประกันชีวิตในปีหลัง ๆ ได้

แม้ว่ารายได้จากการลงทุนของธุรกิจประกันชีวิตจะเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณร้อยละ 15-20 ของรายได้รวมของธุรกิจประกันชีวิต แต่การลงทุนในธุรกิจประกันชีวิตยังมีความสำคัญอย่างมากเช่นเดียวกับการรับประกันความเสี่ยง เนื่องจากปกติธุรกิจประกันชีวิตไม่สามารถทำกำไรจากการรับประกันความเสี่ยงมากนัก เพราะอัตราเบี้ยประกันภัยจะต้องครอบคลุมถึงค่าสินไหม และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ส่วนที่เหลือคือกำไรจากการรับประกันความเสี่ยง ซึ่งอยู่ในระดับเพียงร้อยละ 10-20 เมื่อเทียบกับอัตราเบี้ยประกันภัย และมีความแตกต่างกันในแต่ละบริษัท

เมื่อเปรียบเทียบปริมาณการลงทุนกับปริมาณเงินสำรองประกันภัยพบว่า ปริมาณการลงทุนไม่ได้อยู่ในระดับใกล้เคียงกับปริมาณเงินสำรองประกันภัย อาจจะมีมากกว่าหรือน้อยกว่าปริมาณเงินสำรองประกันภัยก็ได้ และเป็นที่น่าสังเกตว่าบริษัทที่มีสัดส่วนการรับประกันประเภทสามัญเป็นจำนวนมาก จะมีปริมาณการลงทุนมากกว่าหรือใกล้เคียงกับปริมาณเงินสำรองประกันภัย ในขณะที่บริษัทที่มีสัดส่วนการรับประกันประเภทอุตสาหกรรมมาก จะมีปริมาณการลงทุนน้อยกว่าปริมาณเงินสำรองประกันภัย ซึ่งเป็นผลมาจากลักษณะความคุ้มครอง และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานในแต่ละประเภท

การรับประกันมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ การรับประกันชีวิตประเภทสามัญจะเป็นลักษณะสัญญารายบุคคล มีจำนวนเงินเอาประกันเริ่มตั้งแต่ 50,000 บาทขึ้นไป ขณะที่การรับประกันชีวิต ประเภทอุตสาหกรรมเป็นการประกันเพื่อช่วยเหลือครอบครัวคนงานในโรงงานอุตสาหกรรม หรือครอบครัวชนชั้นกรรมกรซึ่งมีรายได้ต่ำ วงเงินเอาประกันแต่ละกรรมธรรม์จึงค่อนข้างต่ำ

จากลักษณะและเงื่อนไขที่แตกต่างกันในการรับประกันแต่ละประเภทนี้ ทำให้อัตราค่าเบี้ยประกันต่อวงเงินคุ้มครอง หรือวงเงินเอาประกันแตกต่างกัน และยังทำให้บริษัทประกันชีวิตที่มีนโยบายเน้นการรับประกันที่แตกต่างกันมีลักษณะการลงทุนที่ต่างกันด้วย นอกจากนี้อัตรากรรมธรรม์ยกเล็กและขาดอายุ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมีเสถียรภาพของรายได้ค่าเบี้ยประกัน ถ้ารายได้เบี้ยประกันรับขาดเสถียรภาพก็จะส่งผลถึงการลงทุนด้วยอีกทางหนึ่ง

ในลักษณะสัญญาประกันชีวิตส่วนใหญ่เป็นสัญญาระยะยาว ซึ่งมีการส่งเบี้ยเป็นจำนวนที่เท่ากันทุกปี แต่ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานส่วนใหญ่จะอยู่ที่ปีแรกของการรับประกัน ซึ่งประกอบด้วยค่าตัวแทนนายหน้า และค่าใช้จ่ายในการรับประกัน โดยเฉพาะค่าตัวแทนนายหน้าซึ่งจ่ายให้กับตัวแทนเพื่อเป็นค่าตอบแทนในการหางานให้แก่บริษัท จะมีความแตกต่างกันมากในระหว่างปีแรกของการรับประกัน และปีต่อ ๆ ไป ดังนั้นบริษัทที่มีสัดส่วนของงานรับประกันในปีรับประกันต่อ ๆ ไปมาก ก็จะสามารถลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานไปได้มาก ซึ่งงานรับประกันภัยในปีต่อ ๆ ไปจะขึ้นอยู่กับอัตรากรรมธรรม์ยกเล็กและขาดอายุว่ามากหรือน้อย ถ้าอัตรากรรมธรรม์ยกเล็กและขาดอายุมาก สัดส่วนเบี้ยรับประกันในปีต่อ ๆ ไปก็จะน้อย ประกอบกับสัดส่วนการครองตลาดของรายได้เบี้ยประกันรับ ถ้าบริษัทมีสัดส่วนการครองตลาดสูง การสะสมเบี้ยประกันในปีต่อ ๆ ไปก็จะมีสูงตามไปด้วย ซึ่งจะมีผลให้สามารถลดสัดส่วนในการดำเนินงานลงไปได้มาก เมื่อบริษัทมีค่าใช้จ่ายที่ต่ำก็จะมีเงินกองทุนส่วนเกินเพิ่มขึ้นซึ่งสามารถนำไปลงทุนได้เพิ่มขึ้น

ดังนั้น จากลักษณะประกันชีวิตที่มีหลายประเภทและหลายรูปแบบที่เน้นการให้บริการและกลุ่มลูกค้าที่ต่างกัน ทำให้ลักษณะการรับความเสี่ยงภัยต่างกัน ประกอบกับธุรกิจที่มีขนาดต่างกันซึ่งทำให้เกิดภาวะค่าใช้จ่ายและกระจายภาระความเสี่ยงได้ต่างกัน จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษาว่า ปัจจัยเหล่านี้จะส่งผลต่อปริมาณและลักษณะการลงทุนแตกต่างกัน

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงลักษณะความแตกต่างของลักษณะโดยทั่วไปของกรรมธรรม์ สัดส่วนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในแต่ละประเภทการรับประกัน แต่ละขนาดบริษัท และแต่ละกลุ่มที่เน้นการรับประกันแตกต่างกัน

2. เพื่อศึกษาสัดส่วนปริมาณการลงทุนในแต่ละกลุ่มบริษัทที่เน้นการรับประกันภัยต่างกัน และความสัมพันธ์ของสัดส่วนปริมาณการลงทุนกับขนาดของธุรกิจ

3. เพื่อศึกษาความแตกต่างกันของพฤติกรรมกระจายสัดส่วนการลงทุน ในบริษัทประกันชีวิตที่มีขนาดบริษัทต่างกัน และที่มีสัดส่วนการรับเบี้ยประกันภัยแตกต่างกัน

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาปริมาณการลงทุนและการกระจายการลงทุนของบริษัทประกันชีวิตในประเทศไทย ในช่วงปี 2535 – 2541 โดยพิจารณาจากสินทรัพย์ลงทุนจำแนกตามลักษณะสินทรัพย์ที่มีการบันทึกข้อมูลส่งกรมการประกันภัย โดยจะศึกษาเฉพาะบริษัทประกันชีวิตในประเทศไทยที่ได้จดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัด และมีสัดส่วนการรับเบี้ยประกันภัยในปี 2541 มากกว่าร้อยละ 0.5 ของมูลค่าเบี้ยประกันชีวิตรวมทั้งธุรกิจในปีเดียวกัน ซึ่งมีทั้งหมด 10 บริษัท ดังนี้

1. บริษัท อเมริกันอินเตอร์แนชชั่นแนล แอสซิวรันส์ จำกัด (เอ.ไอ.เอ.)
2. บริษัท ไทยประกันชีวิต จำกัด
3. บริษัท ไทยสมุทรพาณิชย์ประกันภัย จำกัด
4. บริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด
5. บริษัท ประกันชีวิตศรีอยุธยา จารัติน จำกัด
6. บริษัท กรุงเทพประกันชีวิต จำกัด
7. บริษัท อาคเนย์ประกันภัย จำกัด
8. บริษัท ไทยประสิทธิประกันภัย จำกัด
9. บริษัท ไทยพาณิชย์ประกันภัย จำกัด
10. บริษัท อินเตอร์ไลฟ์ จอห์นสันแชนคอค จำกัด

1.4 วิธีการศึกษา

ในการศึกษาจะเป็นการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบความแตกต่างในแต่ละกลุ่ม โดยศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิซึ่งเป็นข้อมูลเชิงปริมาณที่เก็บรวบรวมจากกรมการประกันภัย โดยแบ่งการศึกษาเป็น 3 ส่วน

1. วิเคราะห์ลักษณะความแตกต่างทั่วไปของกรรมธรรม์ และสัดส่วนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการรับประกันภัยแต่ละประเภท แต่ละขนาดบริษัท และแต่ละกลุ่มที่เน้นการรับประกันที่ต่างกัน โดยใช้

การวิเคราะห์เชิงบรรยาย (Descriptive Analysis) โดยดูลักษณะความแตกต่างเปรียบเทียบกับลักษณะการดำเนินงานในแต่ละกลุ่ม

2. วิเคราะห์ปริมาณการลงทุน โดยวิเคราะห์จากปริมาณสินทรัพย์ลงทุนต่อทุนประกันว่ามีความสัมพันธ์กับ เบี้ยประกันต่อทุนประกัน และสัดส่วนเบี้ยประกันในปีถัดไปมากน้อยเพียงใด แล้วดูรูปแบบความสัมพันธ์ว่าปัจจัยทั้งสองมีผลต่อสัดส่วนสินทรัพย์ลงทุนต่อทุนประกันอย่างไร แล้ววิเคราะห์ปริมาณสินทรัพย์ลงทุนต่อสินทรัพย์รวมจากปริมาณสินทรัพย์ลงทุนต่อทุนประกัน โดยวิเคราะห์แยกตามขนาดบริษัท และตามกลุ่มที่เน้นการรับประกันที่ต่างกัน

3. ศึกษาการกระจายสินทรัพย์ลงทุนของธุรกิจประกันชีวิต โดยดูจากสัดส่วนสินทรัพย์ลงทุนแต่ละประเภทต่อสินทรัพย์ลงทุนทั้งหมด plot กราฟ การกระจายสินทรัพย์ลงทุนสะสม เรียงลำดับสินทรัพย์ลงทุนตามสภาพคล่อง และความเสี่ยงของสินทรัพย์ เพื่อดูว่าโดยเฉลี่ยแล้วแต่ละกลุ่มมีพฤติกรรมการลงทุนเสี่ยงมากกว่าหรือน้อยกว่ากันอย่างไร และจากพฤติกรรมนี้มีอัตราผลตอบแทนที่ได้ต่างกันอย่างไร โดยใช้ทฤษฎีการเลือกกลุ่มสินทรัพย์ลงทุน (Portfolio Selection) เข้ามาช่วยอธิบายในการวิเคราะห์ และดูว่าในการลงทุนจริงมีพฤติกรรมสอดคล้องหรือแตกต่างกับทฤษฎีอย่างไร

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการศึกษาครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงลักษณะความแตกต่างของพฤติกรรมการลงทุน โดยดูจากสัดส่วนปริมาณการลงทุนและการกระจายสินทรัพย์ลงทุน ในแต่ละขนาดบริษัทและแต่ละกลุ่มที่เน้นการรับประกันต่างกัน และทราบถึงปัจจัยที่ทำให้แต่ละกลุ่มมีพฤติกรรมลงทุนที่ต่างกันไป เพื่อประโยชน์ในการเสนอแนะแนวทางพัฒนาหรือแก้ไขเพื่อให้การลงทุนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และจากความแตกต่างในพฤติกรรมของแต่ละกลุ่มมีเหตุผลสอดคล้องหรือแตกต่างกันกับทางทฤษฎีการเลือกสินทรัพย์ลงทุนในกลุ่มสินทรัพย์ลงทุนอย่างไร